

TEKNINEN KAUPPA

KUOKASTA BITTIIN – Omistamisesta vuokraukseen

Timo Mikkilä: KUOKASTA BITTIIN
Omistamisesta vuokraukseen
Rakennuskoneala Suomessa 1940-2020

Kustantaja: Teknisen Kaupan Liitto

ISBN 978-952-94-2471-9 (sid)
ISBN 978-952-94-2472-6 (PDF)

Painopaikka: Grano Oy, Helsinki

Teos on ensimmäinen kokonaisvaltainen kartoitus rakennuskonealasta Suomessa ja rakennuskoneiden vuokraustoiminnan vaiheista alan osana vuosina 1940–2020. Teoksessa arvioidaan myös modernisoituneen rakennuskonealan tulevaisuuden näkymiä ja haasteita muuttuvassa maailmassa. Teoksen loppuosassa 11 rakennuskonealan vaikuttajaa kertoo kokemuksistaan ja näkemyksistään.

Rakennuskoneala muodostuu kaikesta rakentamisessa käytettävien koneiden, laitteiden ja kaluston käytöstä, omistuksesta ja vuokrauksesta, koneiden myynnistä ja maahantuonnista sekä koneiden valmistuksesta, huollosta ja korjauksista. Lisäksi alaan kuuluvat toimintaan liittyvät palvelut, kuten kuljetus ja rahoitus.

Historiikin aikajänne alkaa vuodesta 1940 ja jälleenrakentamisen käynnistymisestä. Talvisodan rauhanteon jälkeen käynnistyi siirtokarjalaisten pika-asuttaminen. Enää ei voitu jatkaa paljolti ihmistyövoimaan nojannein 1930-luvun menetelmin, vaan tarvittiin koneita. Nopeasti Suomi joutui jatkosotaan, jonka päätyttyä 1944 pellonraivaus- ja asutustoiminta käynnistyivät uudelleen. Vuosikymmenen loppupuoli ja 1950-luvun alku olivat suuri haaste sodasta toipuvalle ja pääomaköyhälle maalle. Kaikki piti aloittaa alusta, ja rakennustoiminta vilkastui seuraavina vuosikymmeninä. Voikin sanoa, että Suomi on ollut loppumaton rakennustyömaa, joka ei tule koskaan valmiiksi.

Teos jakaantuu neljään selkeästi toisistaan erottuvaan isoon lukuun. Ensimmäisessä selvitetään kronologisesti rakennuskonealan ja rakennuskoneiden vuokrausalan historialliset vaiheet 1990-luvun alkuun. Toisessa osassa pureudutaan alan kehitykseen Suomen vuosien 1992–1993 vaikeista lamavuosista vuosikymmenen loppuun. Kolmannessa luvussa selvitetään konevuokrauksen kasvua merkittäväksi bisnesalaksi vuosina 2000–2020. Neljännessä luvussa ääneen pääsevät alan vaikuttajat. Heidän haastattelunsa tukevat kronologisesti etenevää alan historian selvitystä ja tarjoavat lisänäkymiä aiheeseen.

Koneellinen pellonraivaus ja ruoppaustoiminta koneineen olivat keskeisiä tullessa 1940-luvun lopulta 1950-luvulle. Laajamittaista koneellista uudisraivausta jarrutti kalustohankintojen vaikeus. Valtio ja kunnat olivat aikaisemmin tehneet ruoppaustyöt pääasiassa omilla koneillaan, ja vain muutamaan työhön oli hankittu apua ulkopuolelta. Urakointi alkoi voimalaitosten ja vesistöjen järjestelytyöissä ja sai vauhtia 1960-luvulla Saimaan kanavan rakentamiseen liittyneiden sisävyölyien ruoppaustöistä. Lisävauhtia ruoppaustöiden urakointi sai 1970-luvulla alkaneesta meriväylien laajasta parannusohjelmasta sekä ulkomailla tehdyistä töistä.

Tielaitoksen tietyökohteissa ympäri maata toimittiin ”lapiolinjalla”, eli työt toteutettiin työttömyystöinä. ”Lapiolinja” hidasti pitkän aikaa koneellistumista ja koneiden käyttöä erityisesti tielaitoksen maarakennuskohteissa.

TEKNINEN KAUPPA

Rakennuskoneiden tekninen kehitys oli hidasta, mikä näkyi erityisesti kaupunkien kasvavilla rakennustyömailla. Töiden eri vaiheita tekivät edelleen ihmiset, eikä koneita juurikaan ollut. Rakennuskoneita alkoivatkin ideoimaan juuri työntekijät ja työnjohtajat työmailla.

Vuokrakoneiden käyttö rakentamisessa alkoi jo 1940-luvun lopulla rakennusliikkeiden vuokratessa koneita toisilleen korvauksetta tai perimällä niistä muodollista vuokraa.

Tultaessa 1970-luvulle rakennuskoneiden vuokraustoiminta alkoi Suomessa lisääntyä, ja alan yrityksiä perustettiin eri puolille maata. Ala myös järjestäytyi.

Vaikka rakentajien usko omiin koneisiin oli edelleen kova, konevuokraus laajeni 1980-luvun aikana valtakunnallisiksi suurten yritysten ketjuiksi. Myös pienemmät rakennuskonevuokraamot – usein perheyriityksiä – saavuttivat vuosikymmenen lopulle tultaessa rakennusliikkeiden ja eri liike- ja teollisuuslaitosten sekä valtion eri toimialojen luottamuksen, mikä perustui koneiden huoltoon, toimintavarmuuteen sekä kuljetuspalveluiden määräaikojen tarkkaan noudattamiseen.

Rakennuskonealalla ja rakennuskonevuokrauksessa mukautuminen 1990-luvun alun jättilaman olosuhteisiin oli vaikea tehtävä. Ennen lamaa Suomessa toimi yli 300 rakennuskonevuokraamoja. Lama romahdutti kapasiteetin noin puoleen. Alan yrityksissä haettiin erilaisia sopeutumiskeinoja, joita ei loppujen lopuksi kovin paljon ollut. Useita pieniä ja myös suuria konevuokraamoja meni konkurssiin. Rakentamisen volyyymi putosi vajaassa kahdessa vuodessa 60 prosenttia. Tämä tarkoitti, että rakennusliikkeiden myynti meni käytännössä nolnaan. Kuopasta päästiin vuosina 1993-1999 tasaiseen kehitykseen. Penetraatio nousi lopulta laman myötä ja sen jälkeen hyvin jyrkästi.

Suomen talous alkoi kasvaa vuodesta 1993 eteenpäin. Voimakkaiden muutosten sarja jatkui, kun Suomi liittyi 1994 kansanäänestyksen tuloksen perusteella Euroopan Unionin jäseneksi seuraavan vuoden alussa. Vuosituhannen vaihteen lähestyessä vuokrausalan yritykset alkoivat nähdä tunnelin päässä valoa. Rakennustoiminta virisi myös kotimaassa, ja ala oli omaksunut vuokrakoneiden ja -laitteiden idean.

Vähitellen 1996-1999 rakennuskoneiden vuokraus alkoi lisääntyä ja kiihtyi nopeasti 2000-luvun alkupuolella. Vuosikymmenen alussa isot konevuokraamot alkoivat olla riittävän suuria hoitamaan valtakunnallisten rakennusyhtiöiden kalustotarpeet kokonaisuudessaan palvelut mukaan lukien. Kyse oli siirtymästä rakennusliikkeiden omista yksiköistä kaupallisiin vuokraamoihin. Aiemmin rakennusyhtiöt vuokrasivat koneita samalla tavalla mutta omilta kalustoyhtiöiltään.

Rakennuskonevuokraamoja edustanut Konevuokraamojen Liitto lopetettiin alkuvuodesta 1997, ja sen tehtävät siirrettiin Teknisen Kaupan Liiton rakennuskonejaostolle. Ratkaisu vahvisti rakennuskonealan edunvalvontaa.

Vuosikymmenen edetessä vuokrausliiketoiminnan nopealle kasvulle ei ollut enää vakavasti otettavia esteitä. Päinvastoin rakennuskoneiden vuokrausbiznes alkoi voimakkaasti lisääntyä, ja se pystyi vastaamaan rakennusteollisuuden ulkoistustarpeisiin. Rakennusalan yritykset myös oivalsivat, että oman kaluston käyttö ja ylläpitäminen ei ole taloudellisesti järkevää. Alan vuokrausmarkkinat kasvoivat kymmenessä vuodessa noin 300 miljoonasta 800 miljoonaan euroon.

Vuokrausyriityksiä eli rakennuskonevuokraamoja on tullut lisää useita kymmeniä. Pienet ja keskisuuret vuokraamot ovat paikallisia. Suuria valtakunnallisia rakennuskonevuokraamoja on muutamia.

Rakennuskoneiden vuokrausalaa odottavat 2020-luvulla uudet haasteet, jotka on mahdollista ennakoita, ottaa käyttöön ja hallintaan. Alan asiantuntijat viittaavat jo muutamia vuosia käynnissä olleeseen prosessiin, jonka seurauksena toimialalle syntyy entistä suurempia toimijoita samalla, kun pieniä ja keskisuuria toimijoita häviää. Kesäkuussa 2019 ranskalainen konevuokrausyhtiö Loxam osti Ramirentin. Ensin konsolidoitui Suomen markkina ja sitten Pohjois-Eurooppa. Nyt konsolidoituu Eurooppa, ja ostettavia yrityksiä on todella paljon. Isompien toimijoiden syntyminen kehittää toimialaa ja tekee siitä itsenäisenä eikä vain osana rakennusteollisuutta entistä paremmin tunnetun.

TEKNINEN KAUPPA

Myös rakennuskonealalla vihreät tavoitteet nousevat ajan hengen mukaisesti esiin. Teknisen Kaupan Liitto ja rakennuskonejaosto ovat mukana valtiovallan ja ympäristöministeriön kanssa tehdyssä green deal -sopimuksessa, joka allekirjoitettiin 15.10.2019. Työkonealan green dealissa Suomi on sitoutunut vuoteen 2030 mennessä leikkaamaan CO2-päästöjä 39 prosenttia ja työkoneiden osuus tästä on noin kahdeksan prosenttia.

Rakennuskonealalla digitalisaatio nähdään työkalupakkina, jonka avulla pystytään rakentamaan moderni konevuokraamo. Se tarkoittaa asiakaskokemuksen parantamista, oman toiminnan kehittämistä, henkilöstön tyytyväisyyden lisäämistä sekä kilpailuedun saamista ja pitämistä. Kyse on konkreettisesta ja arkea helpottavasta tekemisestä. Tulevaisuuden vuokraamoiden toimintaa muuttaa myös IoT eli esineiden internet. Yhä useammin vuokralaitteet ovat kiinni verkossa ja lähettävät pilvipalveluihin tietoa itsestään, esimerkiksi paikka- ja käyttötietoa. Tekoälyä hyödyntämällä voidaan jatkossa suunnitella entistä tarkemmin alkavien kohteiden kalustotarpeita ja näin optimoida kalustoa. Tämä tarkoittaa, että rakennuskonealalla ja rakennuskoneiden vuokrauksessa ollaan jo nyt jakamistalouden ytimessä. Sähköinen kommunikointi on työmailla valtavasti lisääntynyt.

Rakennushankkeita toteuttavat nyt aiempaa nuoremmat päätöksentekijät, jotka hyödyntävät verkkopalveluja. Esimerkiksi työn johtaminen menee täysin sähköiseen muotoon. Nuorille rakennuskoneala tarjoaa hyvin monenlaisia ja myös haastavia työpaikkoja. Mikään koulutus ei varsinaisesti valmista alalle suoraan, vaan uutta opittavaa riittää, on koulutustausta mikä tahansa. Muutosta ja kehitystä pitävät yllä asiakkaiden jatkuvasti kehittyvät tarpeet sekä halu kehittää omaa toimintaa.